

25. Millard P. Prager Winter: Menner und Mechte hinter der Charta 77/ Piter Millard. – Wien: Neue Herold-Verlag, 1977. – 94 s.
26. Projev Václava Havla u příležitosti 20. výročí sametové revoluce.: <http://domaci.ihned.cz/c1-39080130-projev-vaclava-havla-u-prilezitosti-20-vyroci-sametove-revoluce>.
27. Suk J. Občanské fórum. Listopad – prosinec 1989/ Jiří Suk. – Praha.: Arha, – 1998. – 184 s
28. Wilson P. Havel Vaclav. Living in Truth/ P. Wilson. – Boston, 1986. – 227 p.

Аннотация

Анализируются общественно-политические предпосылки создания правового государства в Чехословакии, характеризуются особенности внутренней политической ситуации конца 1960-1970 гг. Раскрывается роль Вацлава Гавела в диссидентском движении и его участие в Хартии-77.

Ключевые слова: диссидент, правовое государство, демократия, Вацлав Гавел, Хартия – 77.

Annotation

Here are analyzes of the social and political conditions of the rule of law in Czechoslovakia; the features of internal political situation in late 1960-1970 are characterized. The role of Vaclav Havel in the dissident movement and his involvement in Charter 77 is disclosed.

Key words: dissident, rule of law, democracy, Vaclav Havel, the Charter -77.

УДК 94(438)(092)

**Ольга Охріменко
(Київ)**

ІСТОРИЧНІ ПОГЛЯДИ ЄЖИ ГЕДРОЙЦЯ

В статті розглядаються історичні погляди видатного польського редактора Єжи Гедройця. Досліджено його основні принципи та ідеї щодо України, її незалежності.

Ключові слова: редактор, Єжи Гедройць, Україна, Польща, історичні погляди.

Розвиток української історичної науки на сучасному етапі позначений відродженням давніх традицій, основа яких була закладена в кінці ХІХ – на початку ХХ ст., застосуванням нових підходів і методів до вивчення актуальних проблем минулого. Це стосується, насамперед, життя і діяльності видатних особистостей, а також їх інтелектуальної спадщини. За роки незалежності України проблематика і методика історичних досліджень зазнали позитивних зрушень. Демократизація суспільства, яка характеризується утвердженням свободи наукових пошуків і подоланням партійно-класового підходу до вивчення минулого, дозволила вітчизняним

вченим правдиво й об'єктивно відтворювати історичні події, життя і творчість відомих осіб.

На сьогодні немає ґрунтовних праць узагальнюючого характеру, у яких би було здійснене спеціальне, комплексне дослідження історичних поглядів Єжи Гедройця. Відповідно, звернення до цієї теми є даниною пам'яті відомому діячу, чия творчість і погляди завжди тяжіли до України.

Досліджували дану тематику Б.Бердиховська, О.Гнатюк, Зоряна Курдина, М.Сенич [1,2,3].

Мета статті – дослідити та проаналізувати історичні погляди видатного редактора, його бачення незалежності України.

Паризька “Kultura”, заснована Є.Гедройцем після війни у 1947 р., розвивала політичну лінію попередніх видань редактора в нових історичних і геополітичних умовах. Запропонована редактором концепція передбачала необхідність міжнародного примирення народів ЦСЄ, спільної боротьби за незалежність, подолання тоталітаризму та формування нової архітектури безпеки регіону, для якої суверенна Україна мала б особливе значення.

З першого номера «Культура» вважала, що доля Польщі невіддільна від долі Європи. «Культура» сповідує думку, що свобода - це вища мета, якої все повинно бути підпорядковане. Перше питання в політичному букварі - це не: чи буде Польща незалежною? але: чи буде завтрашній світ світом вільних людей? (...) Незалежність Польщі (між Росією і Німеччиною), розглянута у відриві від проблеми радикальної перебудови міжнародної і в особливості європейської системи, - мрія з потойбічного світу»[9].

І в цій новій, радикально, як свідчила «Культура», перебудованій Європі, яку журнал з самого початку ототожнював з розвиненою ринковою економікою, прогресом і демократією, Польща повинна грати роль, співставний її географічним розмірам або економічним потенціалом. Польща повинна стати центром великих - в масштабі великого регіону Європи - геополітичних перетворень, заснованих на союзі з сусідами, насамперед з вільними, незалежними і демократичними Литвою, Білоруссю, Україною. Коли півстоліття тому «Культура» таке писала, самі тверезі фахівці були вороже настроєні щодо таких ідей. А сьогодні ... Досить навести один, зате принциповий приклад величі й розмаху думки Гедройця. Йдучи наперекір всьому польському суспільству - в Польщі і в еміграції - «Культура» ще в № 11 за 1952 рік (!) опублікувала лист священника Юзефа Маєвського, де був кинутий лозунг свідомого - а не під радянським натиском - відмову Польщі

від Львова і Вільнюса. Маєвський пояснював, що полякам варто зрозуміти: їх доля невіддільна від долі українців і литовців і вони не можуть захищати свої претензії на кордон по Одеру-Нейссе, не визнавши правомірність претензій своїх українських і литовських сусідів на Львів і Вільнюс [9].

Ксьондз Маєвський з далекої Південної Африки писав тоді в «Культурі»: «Литовці ніколи не забудуть про Вільнюс (...) українці не віддадуть нам Львів. Нехай литовці (...) радіють своєму Вільнюсу, а у Львові нехай майорить жовто-блакитний прапор (...) Напевно, тоді у наших сусідів з півночі і сходу виникне до нас довіра. При співпраці Литви і України федерація Центральної та Східної Європи стане доконаним фактом» [9]. Пізніше «Культура» щодо питання Львова і Вільнюса, ще раз сформулювала свою незмінну точку зору з цього питання.

Як кожен справжній патріот, Гедройц був постійно невдоволений ходом справ у Польщі. Цим постійним станом розчарування і незадоволеності слід пояснювати його категоричну відмову від поїздки до Польщі, не кажучи вже про повернення назавжди - навіть після смерті.

Поширення «Культури» в комуністичній Польщі, що зайве пояснювати, було заборонено. Її номери в першу чергу шукали на кордоні митники та прикордонники. Тим не менше вона в Польщу потрапляла і нелегально розходилася, що вимагало не тільки хоробрості тих, хто її привозив, але і неабиякою фантазії. Кілька номерів вдалося провезти, так як на обкладинці був надрукований портрет Рокоссовського, а в якості видавця фігурувало паризьке Товариство друзів Ванди Василевської. Безліч екземплярів «Культури» прибуло до Польщі в рюкзаках молоді, яка не боялася ризикувати і нерідко платила за це в'язницею. В цілому екземплярів в Польщу потрапляло не дуже багато, але це скоріше із захопленням говорить про невідповідно фізичному обсягу вплив «Культури» на мислення поляків і їх вибір своєї позиції [9].

Перш за все журнал потрапляв в середу інтелігенції, яка чинила вплив на решту суспільства; зміст «Культури» передавала «Вільна Європа», незважаючи на глушилки мала великий вплив у Польщі; «Культуру» передруковували - краще або гірше: інколи це були окремі статті, переписані на машинці через копірку, іноді цілі номери в пристойній обкладинці і з гарною якістю друку, випущені незалежними видавництвами. І журнал потрапляв не тільки в Польщу. Сьогодні можна сказати, що одна тема проходить через усю історію журналу: Польща і Схід - точніше кажучи,

Гедройц і паризька «Культура» як джерело натхнення і здійснення польської східної політики. Цю лінію можна почати хоча б з наведеної тези про Вільнюс та Львів, а закінчити останнім, вересневим номером «Культури» 2000 року, де міститься, зокрема, аналіз причин, чому Росія не може, навіть якщо б дуже хотіла, блокувати нове, на цей раз «масове», розширення НАТО за рахунок прибалтійських країн і ще чотирьох держав Центральної та Східної Європи [9].

Із самого початку “Kultura” відстоювала право України на державну незалежність. Спершу, у період популярності ідеї федерації народів між трьома морями – Адріатичним, Балтійським і Чорним, “Kultura” виступала за надання українській нації права на участь у майбутній федеративній спільноті. Пропагуючи на шпальтах часопису створення Федерації Центрально-Східної Європи, Юзеф Лободовський пропонував надати Східній Галичині статус польсько-українського кондомініуму, тим самим вирішивши двосторонній територіальний спір. Надумку автора, багатовіковий процес етнічної й культурної інтеграції на землях Східної Галичини зумовив неможливість проведення в ХХ ст. чіткого польсько-українського кордону, який, за афористичним висловом, проходив би “через подружнє ложе”. Спільне управління повинно було здійснюватися на засадах повної рівноправності населення та збереження однакових форм зв'язку з Києвом і Варшавою. Тоді, на думку Ю.Лободовського, ця земля, замість бути прірвою, мала шанс стати мостом між двома народами [2].

Як зазначає М.Сенич, згодом Є.Гедройць відмовився від федералістських концепцій, оскільки вони сприймалися з недовірою сусідніми народами, як нова форма польського імперіалізму [2,с.339].

Здійснивши ревізію попередньої східної політики Речі Посполитої, Є.Гедройць наполягав на необхідності нової, спрямованої на підтримку побудови української держави в повоєнних кордонах, що для Польщі означало відмову від претензій на Львів. Уперше принцип непорушності кордонів було проголошено в листі о. Юзефа Маєвського, опублікованому в “Kulturze” у 1952 р. Автор писав: “Так само як ми, поляки, маємо право на Вроцлав, Щецин і Гданськ, так і литовці слушно домагаються Вільна, а українці Львова <...> Нехай литовці, чия доля складається ще тяжче, ніж наша, радіють зі свого Вільна, а у Львові хай майорить синьо-жовтий прапор”[10].

Позицію “Kultury” піддала гострій критиці польська еміграція, яка наполягала на поверненні до лінії східного кордону 1939 р. Вирішення питання кордонів значно ускладнював емоційний фактор. Східні окраїни були колискою польського національного руху, чимало представників літературних і політичних еліт Польщі походило саме звідти. Для багатьох емігрантів – вихідців із “кресів” – віддати східні землі означало втратити місця, де вони народилися й вирости. Однак така політика виявилася слушною в далекосяжній перспективі. Міжнаціональна ворожнеча та територіальні претензії сприяли збереженню радянського панування й відсували перспективи визволення народів ЦСЄ на неозначений час. Міжнаціональне порозуміння уможливило створення спільного фронту з метою ідеологічної боротьби з радянським тоталітаризмом. На думку Є.Гедройця, саме еміграційні кола, які представляли реальні інтереси народів ЦСЄ, повинні були розпочати діяльність на користь міжнаціонального примирення [2].

Є.Гедройць став ініціатором польсько-українського діалогу на еміграції. Редактор співпрацював із видатними українськими діячами: публіцистом і політологом Богданом Осадчуком, советологом Борисом Левицьким, істориком Іваном Лисяком-Рудницьким, журналістом Іваном Кедрином-Рудницьким, редактором “Сучасності” Іваном Кошелівцем, есеїстом Юрієм Шерехом-Шевельовим, письменником Іваном Багряним, поетом Євгеном Маланюком та іншими.

Вагомим внеском у справу польсько-українського примирення стало ініційоване Є.Гедройцем видання 1959 р. антології української літератури 20–30-х років “Розстріляне відродження”. Редактор спонукав літературознавця Юрія Лавріненка підготувати антологію української радянської літератури, запропонувавши заголовок, який згодом став назвою цієї трагічної епохи. За словами радника з питань культури й науки Посольства РП в Україні Олександри Гнатюк, антологія впродовж десятиліть була єдиним джерелом знання про іншу, відмінну від сталінської, версію історії літератури в советській Україні, вона ж заклала передумови виникнення руху шістдесятників. Є.Гедройць сприяв популяризації української літератури: він видав антологію творчості шістдесятників, часто публікував у “Kulturze” переклади українських письменників і поетів.

Ключову роль у справі підтримки української державності відіграла концепція УЛБ (ULB), запропонована Юліушем Мерошевським у 1974 р.

Концепція передбачала пріоритетне значення змін на землях трьох східних сусідів Польщі для перетворень у всьому макрорегіоні. На думку Ю.Мерошевського, російсько-польське суперництво на просторі УЛБ прирікало Польщу на імперіалізм чи на становище сателіта. Панування на цій території забезпечувало великодержавний статус обом країнам. З огляду на це, Ю.Мерошевський закликав Росію і Польщу відмовитися від своїх імперських амбіцій. На думку публіциста, для утвердження у Східній Європі миру й свободи необхідно позбутися і російського, і польського імперіалізму. Тільки неімперіалістична Росія та неімперіалістична Польща можуть досягти домовленостей і впорядкувати свої відносини, надавши право на самовизначення народам регіону УЛБ. “Ідеясамовизначення і свободи для братніх народів, що відокремлюють нас від Росії, з одночасним щирим зреченням від будь-яких імперіалістичних планів, до яких треба віднести сподівання на домовленості з Москвою над головами і коштом цих народів – така програма могла би повернути польській незалежницькій політиці високий моральний мотив”, – писав Ю.Мерошевський[11].

Після Гельсінської конференції 1975 р. активізувалася співпраця дисидентських рухів країн ЦСЄ. Вважалося, що Гельсінські домовленості закріплювали статус-кво Москви в регіоні й перекреслювали надію народів ЦСЄ на захист Заходом їхніх інтересів. Оскільки ставку на Америку і Захід було поховано, залишався “розрахунок на процеси змін в СРСР, на рух опору в метрополії і в колоніях останньої імперії світу та в прикутих до неї державах з “обмеженою суверенністю”, розрахунок, який багато років визначав лінію дій “Kultury”.

Налагодження діалогу між дисидентськими рухами вимагало зайняття чіткої позиції щодо питання незалежності країн УЛБ, насамперед України. У 1977 р. Є.Гедройцем було організовано підписання “Декларації в українській справі”, в якій представники польської, російської, чеської й угорської еміграції заявили про пріоритетність відновлення української державності для справи визволення решти країн комуністичного табору. У декларації стверджувалось, що в імперській структурі СРСР існувало два рівні залежності: статус “обмеженої суверенності” в так званих народних демократіях Центрально-Східної Європи та статус повної не суверенності в народів, включених до складу Радянського Союзу. “Перші з них перебувають у процесі советизації, але все ще не є русифікованими. Інші советизовані та з кожним роком щораз інтенсивніше русифіковані”. Декларація заявляла, що

долі одних і інших тісно пов'язані й не буде по-справжньому вільних поляків, чехів і угорців без вільних українців, білорусів, литовців і росіян, “без росіян, вільних від імперських амбіцій, які розвиватимуть своє власне національне життя та поважатимуть право інших народів на самовизначення” [12].

Дискусія Є.Гедройця з російськими демократами сприяла появі визнання останніми ідеї української незалежності. У своїй заяві 1978 року вони декларували цілковите й беззастережне визнання права кожного народу на самовизначення, засуджували спроби будь-якого народу розпоряджатися долею інших і підтримували кожен рух за національне відродження та національну незалежність.

Концепції Є.Гедройця мали значний вплив на інтелектуальні кола як на еміграції, так і в Польщі. Ідеї міжнаціонального порозуміння та налагодження партнерського діалогу прийняли численні товариства співпраці в Лондоні, Парижі, Канаді, Америці, Німеччині. Лінію паризької “Kultury” перейняли українські еміграційні часописи, зокрема, “Сучасність” та “Віднова” послі-довно пропагували необхідність польсько-українського порозуміння. Важливим інструментом поширення цих ідей стало Радіо Вільна Європа (Радіо Свобода).

Польські опозиційні сили – “Solidarność”, Polskie Porozumienie Niepodległościowe, Konfederacja Polski Niepodległej, Liberalno-Demokratyczna Partia “Niepodległość” – висловлювалися за поборювання ксенофобії й шовінізму у власному народі та за підтримку незалежницьких прагнень українців.

Діяльність колективу “Kultury” сприяла зростанню інтересу до української тематики серед польської громадськості. Опозиційні видання “Krytyka”, “Głos”, “Obóz”, “Znak”, “Nowa Koalicja”, “Spotkania”, “Międzymorze”, “ABC”, “Dialogi. Biuletyn Polsko-Ukraiński” порушували низку складних питань польсько-українських взаємин ХХ ст. У цей час у Польщі поширеним став феномен передруку текстів “Kultury” на шпальтах опозиційних видань. Зміні ставлення польського суспільства до східних сусідів сприяла книга Б.Скарадзінського “Білоруси, литовці, українці – вороги чи брати”, яка мала сім перевидань і була перекладена українською мовою[2].

Упродовж 1980-х років спостерігалось налагодження контактів польської опозиції з українською та двостороннє узгодження питань

кордонів, національних меншин, антитоталітарної боротьби. Вагомим здобутком польсько-українських контактів було підписання 1987 р. у Парижі Є.Таргальським і В.Малиновичем декларації про непорушність існуючого польсько-українського кордону.

Важливим етапом переходу ініціативи міжнародного примирення від еміграційних до опозиційних середовищ стала 1990 р. зустріч українських і польських парламентарів в Яблонній, на якій були обговорені питання взаємозближення та гарантування прав національних меншин. Редактор Є.Гедройць надіслав звернення до учасників конференції із закликом опрацювати нову концепцію двосторонніх відносин.

Марія Сеніч дослідила, що коли Польща стала вільною державою, Є.Гедройць закликав до підтримки українського руху за незалежність та негайного визнання проголошеної української держави. На думку редактора, поява незалежної України – буферної держави між Росією і Польщею – мала б першочергове значення для зміцнення безпеки Речі Посполитої та інших країн регіону. Тому Польща повинна була докласти всіх зусиль для збереження суверенітету України. Редактор “Kultury” стверджував: якщо б Київ повернувся до сфери впливу Москви, Річ Посполита надалі межувала б із великою імперською Росією[2].

Проголошення Україною незалежності, яке Польща підтримала першою, ознаменувало собою новий етап польсько-українських відносин. Їх змістом повинно було стати примирення на двох рівнях – урядовому та суспільному. Першими кроками на шляху взаємозближення стали офіційні домовленості стосовно проблеми кордонів та національних меншин, забезпечення належною опікою історичних пам’яток обох народів.

На думку Є.Гедройця, Польща мала запевнити Україну у відсутності претензій на Львів. “Немає жодної можливості повернення Львова до Польщі, як і не мають жодних шансів ті, хто хотів би приєднати Перемишль до України”, – висловлювався із цього приводу редактор. Переконавання польського й українського суспільств у необхідності визнання теперішніх кордонів Є.Гедройць уважав за найбільший успіх “Kultury” [2].

Важливе місце в політичних концепціях Є.Гедройця займало розв’язання проблеми національних меншин. Політика у справі національних меншин, на думку редактора, повинна була полягати в забезпеченні можливостей для розвитку їхньої суспільно-культурної діяльності. Необхідними кроками редактор уважав створення Бюро Національних справ

при Раді Міністрів та заснування фонду для потреб національних меншин шляхом одноразового оподаткування мільярдерів Польщі в розмірі десять відсотків від їхнього майна. На його думку, будь-які прояви шовінізму по відношенню до національних меншин повинні суворо каратись.

Є.Гедройць переконував поляків та українців у необхідності виходу з глухого кута взаємної ненависті й обвинувачень стосовно колишніх кривд. Він запропонував видати “білу книгу” про операцію “Вісла” з метою розповісти всю правду про цей трагічний епізод в історії двох народів. На його думку, треба також подумати про відшкодування для лемків і допомогти розв’язати їхні проблеми. У 1990 р. Сенат Польщі прийняв спеціальну ухвалу у справі акції “Вісла” 1947 р., яка засуджувала дії польських комуністичних властей і висловлювала прагнення виправити, наскільки це можливо, заподіяні українцям кривди. У 1997 р. колектив “Kultury” ініціював підписання декларації “Пам’яті жертв Акції “Вісла”, в якій політична й культурна еліта Польщі висловлювали своє співчуття її жертвам та їх родинам, водночас закликаючи до справедливої оцінки тих подій минулого. “В історії польсько-українських взаємин сторінки болючі і трагічні чергуються з пам’яттю про добре співіснування та співпрацю обох народів. Україна і Польща, відроджені в незалежному демократичному існуванні, відіграють важливу роль у творенні європейського простору. І дуже важливо, щоб привиди минулого не послаблювали можливості виконання тієї ролі, не перешкоджали польсько-українській співдружності, інтересам та намірам”, – зазначалося в декларації [2].

У численних інтерв’ю редактор “Kultury” все ж критикував повільні, на його думку, темпи зближення між Варшавою і Києвом, прорахунки польської східної політики й надавав поради в розв’язанні конкретних проблем [14]. Є.Гедройць висував усе нові проекти співпраці між політичними й суспільними організаціями, науковцями, студентами. Редактор уважав, що Польща повинна виконувати роль помосту між Заходом і Сходом Європи, особливо стосовно України. На думку Є.Гедройця, для України важливим є поєднання й поглиблення зв’язків з Європою, “натиск на західну сторону в українській культурі”, в чому Польща повинна їй допомагати. Мова йшла про співробітництво в галузі культури і науки: надання стипендій для української молоді, створення філіалу Польської Академії Наук в Києві [13].

Є.Гедройць вважав, що вагому роль у польсько-українському зближенні могло б також відіграти спільне ознайомлення з історію,

культурою та літературою сусідів, зокрема, він пропонував видати в Польщі антологію української літератури.

Редактор протягом усієї клопіткої роботи всіляко сприяв підсиленню польсько-українського діалогу на рівні рівноправності та взаємоповаги.

В той час, коли Україна не існувала як самостійний суб'єкт на політичній карті Європи, поляк з Мінська, Єжи Гедройць з взаємними силами провідних українських інтелектуалів та публіцистів, витворював на шпальтах паризької «Культури» контури європейської України. За сприянням Гедройця відбулася не тільки Польща, але й Україна, як інтелектуальна нація, що здатна продукувати своїх геніїв і бути духовно близькою для Європи [15].

Гедройць вірив у спільне демократичне майбутнє Польщі та східноєвропейського блоку, до складу якого мали б увійти Україна, Білорусь та Литва. Ця його ідеологема «Польща+УБЛ» частково залишилася не артикульованою. Частково, тому що Польща та Литва творять свою сучасність в сім'ї інших європейських країн, Білорусь, яка перебуває у системі координат Кремля, видається, надовго втрачена для Європи, а Україна все ще продовжує перебувати у зоні турбулентності, що є однозначною поразкою недалекоглядності безвідповідальності всіх попередніх українських керівників та дипломатів нашої держави[15].

Східноєвропейська політична тріада: Польща-Литва-Україна могла б створити своє лоббі в складі Європейського Союзу, який був би змушений рахуватися з ними як зі самостійними впливовими політичними суб'єктами і це вивело б відносини на новий політичний рівень. ПУЛ могли б суттєво впливати на економічну та культурну політику Європи, що лише б збагатило останню. Такий східноєвропейський блок також міг би створити надійний щит проти прокремльовської експансії.

Навіть той факт, що європейська політична спільнота помітила Україну можна зарахувати як нехай і невеличку, але переконливу перемогу зусиль польської та литовської дипломатії. Звісно, ці зусилля поляків та литовців не могли б увінчатися успіхом, якби не український протестний рух, що вивів на вулиці народ, який вже на наших очах формується як громадянське суспільство і творить власну історію[15].

Звісно, такі думки та припущення можуть ще довго залишатися на рівні пропозицій та побажань, але ми, як і Гедройць повинні дотримуватись

принципу перетворень у довгостроковій перспективі. Отже, є над чим працювати і є до чого прагнути – до європейського майбуття.

Таким чином, ідеї Є.Гедройця мали значний вплив на формування зовнішньої політики Польщі стосовно України. Завдяки довголітній праці Є.Гедройця, еміграційні кола, демократична опозиція, а згодом і уряд незалежної Польщі усвідомив необхідність підтримки української незалежності для безпеки країн регіону. Незважаючи на важкий баласт міжнаціональних конфліктів, упереджень і стереотипів, двом народам удалося досягти порозуміння стосовно питань кордонів та національних меншин. Ініційований Є.Гедройцем діалог про примирення між Польщею й Україною допоміг уникнути конфліктів за югославським зразком у період розпаду СРСР, унеможливив зовнішнє втручання в їхні відносини та посприяв демократичним трансформаціям в обох країнах.

Отже, величезна заслуга Єжи Гедройця перед Україною полягає в тому, що йому справді вдалося майже неможливе – нормалізувати польсько-українські взаємини. Саме завдяки його історичним принципам і поглядам, в тому числі і щодо України, можна сміливо стверджувати про його основну, важливу цінність перед нами - це віра в справжню українську незалежність, в наш український дух і непоборність перед будь-якими перешкодами.

Джерела та література

1. Зоряна Курдина. Єжи Гедройць – редактор, який передбачив польську і українську незалежність. – Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – №2. – 2008. – с. 2–3.
2. Марія Сенич. Проблема української незалежності в політичній думці Єжи Гедройця. – Галичина, 2011. – с.338-343.
3. Бердиховська Б. Простір свободи. Україна на шпальтах паризької “Культури”. – Критика, 2005. – с. 4, 15-17.
4. Adam Michnik. Spotkania z Giedroyciem: Jerzy Giedroyc. Redaktor, Polityk, Człowiek. – Lublin, 2001.
5. Andrzej St. Kowalczyk, Basil Kerski: Wiek ukraińsko-polski. Rozmowy z Bohdanem Osadcukiem. – Lublin, 2001.
6. Bartowska L. Spotkanie z Jerzym Giedroycem // Nowy Dziennik – Przegląd Polski. – 1994. 1 września. – S.2.
7. Opinie i niepokoje Jerzego Giedroycia / Rozmawiała K. Dobrowolska // Dziennik Bałtycki. Gdańsk. – № 145. – 1993. – 26–27 listopada. – S.1.
8. Jerzy Giedroyc. W poszukiwaniu dróg wyjścia // Głos Polski. – 1991. – 12 stycznia. – S.7.

9.Леопольд Унгер . Про «Культуру» [Електронний ресурс] режим доступу: <http://www.novpol.ru/index.php?id=474>.

10. Маєвський Ю. З. Лист до редакції / Юзеф Маєвський // Простір свободи. – С. 158.

11. Mieroszewski J. Rosyjski “kompleks polski” i obszar ULB / Juliusz Mieroszewski // Wizja Polski na łamach “Kultury” 1947–1976. Cz. 2. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1999 – S. 277–288.

12. Deklaracja w sprawie ukraińskiej // Kultura. – 1977. – № 5. – S. 50–52.

13. “Marzenia więcej niż skromne”. Rozmowy z Jerzym Giedroycem 11–15 sierpnia 2000 r. // Ostatnie lato w Maisons-Laffitte. Jerzy Giedroyc. Zofia Hertz. Henryk Giedroyc / rozmawiała i opracowała H. M. Giza. – Wrocław : Kolegium Europy Wschodniej, 2007. – S. 56.

14. Opinie i niepokoje Jerzego Giedroycia / rozmawiała K. Dobrowolska // Dziennik Baltycki. – Gdańsk. – 1993. – № 145. – 26–27 listopada. – S. 1.

15. Тюлюпенко Лілія. Стратегія Єжи Гедройця: вчора, сьогодні, завтра [Електронний ресурс] режим доступу: http://24tv.ua/home/showSingleNews.do?strategiya_yezhi_gedroytsya_vchora_sogodni_ta_zavtra&objectId=408367.

Аннотация

В статье рассматриваются исторические взгляды выдающегося польского редактора Ежи Гедройца. Исследованы его основные принципы и идеи об Украине, ее независимости.

Ключевые слова: редактор, Ежи Гедройц, Украина, Польша, исторические взгляды.

Annotation

The article examines the historical views of the outstanding Polish editor Jerzy Giedroyc. Studied the basic principles and ideas of Ukrainian independence.

Key words: editor, Jerzy Giedroyc, Ukraine, Poland, historical views.

УДК 93: 778. 5 (477) (092)

Петро Чернега, Оксана Іллюша

(Київ)

ВПЛИВ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА НА СВІТОВИЙ КІНЕМАТОГРАФ: ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ

Проаналізовано низку праць зарубіжних дослідників про Олександра Довженка, у яких досліджується вплив творчої спадщини видатного українського режисера на світовий кінопроцес.

Ключові слова: український режисер, радянська влада, поетичне кіно, рецензія, дослідження, кінофестиваль, бібліографія, ідеологія.